

11.2.3. Приемане на курсанти

Една от важните ежегодни дейности на Училището беше приемането на новите випуски курсанти. Дейността по приемането на новите випуски курсанти започва с така наречената агитационно-разяснителна работа още в началото на календарната година. За целта Началникът на училището отдаваше специална заповед. В тази дейност участваха офицери от Управлението на училището, от Учебния отдел, преподаватели от катедрите и курсанти. Освен нагледни материали и реклами в средствата за масова информация се организираха и срещи с абитуриенти в много градове на страната. Тази дейност в някаква степен се ръководи и от съответните органи на Министерството на отбраната. Кандидатите за курсанти подаваха документи във Военните окръжия в окръжните градове. За съжаление в някои от военните окръжия понякога се правеха опити желаещи да кандидатстват в Морско училище младежи да се пренасочват в другите висши военни училища. Това се правеше, защото за Морско училище винаги имаше достатъчно кандидати, а в другите, особено в училището на Сухопътните войски – ВНВУ „Васил Левски“, кандидатите често бяха недостатъчни.

Нещо повече, датите за провеждане на приемните изпити във ВНВУ „Васил Левски“ и ВНВАУ „Г. Димитров“ се определяха след завършване на приемането на курсантите в Морско училище и Военновъздушното училище. Това

се правеше, за да може да се привлекат от неприетите в двете училища младежи да кандидатстват в другите две училища. Те изпращаха свои представители в Морско училище, които на място уреждаха кандидатстването, дори направо приемането с оценките от кандидатстването в Морско училище.

През годините в Морско училище се приемаха различно количество курсанти по различните специалности. Ще припомня, че статутът както на бъдещите офицери за ВМС, така и на курсантите по специалностите за гражданското корабоплаване и други граждански ведомства беше на военнослужещи на срочна служба.

През различните години като най-предпочитани от кандидат-курсантите са били различни специалности. В годините, за които пиша, най-предпочитана специалност беше „Корабоводене“ за гражданския флот, следвана от „Корабоводене“ за ВМС, „Радиолокация“, „Морски свръзки“, „Корабни машини и механизми“ за гражданския флот и „Корабни машини и механизми“ за ВМС.

Много бяха предпочитанията и за специалността „Педагогика“.

През 80-те години бяха разкрити нови специалности и започна приемането в съществуващите специалности на курсанти за различни министерства и ведомства. По традиционните за Морско училище специалности „Корабоводене“ и „Корабни машини и механизми“ се приемаха и обучаваха по специални учебни планове курсанти за „Океански риболов“ и „Речно корабоплаване“. По тези специалности се обучаваха единични бройки курсанти и за някои ведомства, като например, за „Управление за поддържане на морските канали и акваторията на пристанищата“, „Строителен и технически флот“ и др. През 1983 г. беше разкрита специалност „Радиотехника“ за Министерството на транспорта. През 1986 г. беше разкрита специалност „Хидроакустика“ за Комбината за радиоелектрона апаратура – гр. Велико Търново, във връзка с производството на радио хидроакустически буеве за ВМС. През 1987 г. започна приемане на курсанти по специалност „Радиолокация“ за Стопанско обединение „Електрон“, във връзка с производството на радиолокационни станции за ВМС. През 1989 г. беше разкрита специалност „Корабна електроника“ за Параходство „Български морски флот“. В тези специалности се приемаха ограничен брой курсанти.

Ще отбележа, че подготовката на кадри за нуждите на различни министерства и ведомства разширяваше връзките на училището и способстваше за издигане авторитета на училището. Тези министерства и ведомства сключваха договори с Министерството на отбраната за условията за подготовката на кадри, разбира се, срещу съответното заплащане. По този начин Морско училище с дейността си осигуряваше не малко средства на Министерството на отбраната. Тези средства не постъпваха направо в бюджета на училището.

Във връзка с това си спомням нещо, което ми направи много силно впечатление.

Всяка година на Училището, както и на другите военни училища се утвърждаваше така нареченото шатно разписание. В него са написани всички длъжности за офицери, старшини, срочни военнослужещи, служители и изпълнителски кадри, като се започне с длъжността „Началник на ВНВМУ“ и се

завърши, например, с „готвач“. В отделни графи на щата са написани различни изисквания за заемане на длъжността, както и заплатата за съответната длъжност. Това, което силно ме впечатли, беше, че имаше една графа, приблизително смисълът на която беше „За сметка на кого“, т.е. със средства от кого се издържа съответната длъжност. Там бяха написани имената на различни министерства и ведомства, за които се подготвят кадри в училището. Куриозното в случая беше, че само срещу длъжността „Началник на ВНВМУ“ беше написано „МНО“. Не помня точно за коя година става дума, но помня, че началник на училището беше контраадмирал Румен Попов.

Но да се върнем към приемните изпити.

През годините, като правило, се явяваха средно по 4 – 6 кандидати за едно място, или общо около 700 – 800 кандидати. Организирането на приемни изпити за толкова кандидати беше доста обемна и сложна работа и изискваше много добра организация на провеждане на самите изпити. Общото ръководство на тази дейност се осъществяваше от Началника на училището, но самата организация, провеждането и оценката на резултатите се ръководеше от Заместник-началника по учебната и научната работа, с най-активното участие на Учебния отдел.

От организационна и техническа гледна точка най-обемна беше работата по подготовката на местата за изпитите и организацията на провеждането им. Най-често изпитите се провеждаха в аудиториите, в спортната зала, в столовите и някои други помещения на територията на училището.

Основната задача беше да се осигурят подходящи условия за всички кандидати и, грубо казано, да не се допуска преписване или други измами. Мога да кажа, че през годините, през които съм участвал в организацията и провеждането на приемните изпити, е имало няколко случая на отстраняване на кандидати за опити за преписване. Спомням си, че имаше един случай на опит за явяване на друг човек вместо истинския кандидат, който, разбира се, беше разкрит.

През годините, за които разказвам, приемните изпити бяха по математика, обща култура и по физическа подготовка. Освен това се провеждаше проверка на здравословното и психо-физиологическото състояние на кандидатите. Последната проверка се извършваше по специална методика, разработена специално за Морско училище. В тази методика най-неприятното беше проверката на вестибуларния апарат на въртящия се стол.

Не помня точно през кои години, но няколко години подред през 80-те години писмените изпити се провеждаха на едно място в голямата зала на Двореца на културата и спорта. Условията там бяха много добри не само за организаторите и квесторите на изпита, но и за кандидатите, тъй като там беше просторно, светло и най-важното имаше климатична инсталация. Това беше важно, защото като правило изпитите се провеждаха в края на юли и началото на август, когато температурите бяха доста високи.

Същевременно останах изненадан, когато разговарях с кандидати след изпита и ги попитах дали им харесват условията в залата. Няколко от тях казаха, че особено в началото се чувствали неудобно, защото квесторите, част

от които са на подиума на сцената, ги виждат „като на длан“. И действително това беше така, но в залата на Двореца на спорта условията за провеждане на писмените приемни изпити бяха най-добри.

Смятам, че през онези години се извършваше много качествен подбор на курсантите, което беше важно условие за получаване на качествена подготовка по време на петгодишното обучение в Морско училище. Процентът на отпадащите беше много малък.

Разбира се, подбор можеше да се прави, защото имаше достатъчно кандидати.

Във връзка с това си спомням интересно изказване на един англичанин по повод на подбора за обучение на морски кадри.

Сигурно беше някъде в средата на 70-те години на XX век. Морско училище организира провеждане на Международна научна конференция с тематика, свързана с подготовката на морски кадри с висше образование. Един от докладите, който беше изнесен от Морско училище, беше във връзка с подбора на кандидатите за обучение в Морско училище. Доколкото си спомням, докладът изнесе кап. I ранг доцент, кандидат на психологическите науки Иван Урумов. Ставаше въпрос, преди всичко, за кандидатите по специалностите за гражданското корабоплаване. В доклада беше представена подробно Методиката за проверка на психофизиологическите качества на кандидатите и бяха анализирани резултатите от изследване развитието на тези качества през 5-те години на обучение в училището. Голяма част от присъстващите проявиха интерес към изнесеното в доклада.

Думата взе и един англичанин, висок, строен и с интересна фамилия, капитан Пойнт. Той изказа своята изненада от изнесеното, защото в Англия няма кандидати за обучение и при тях проблемът е да привлекат кандидати, а не да се прави някакъв строг подбор. Той още каза, че те са принудени да приемат и жени за обучение в морските училища. Неговите думи тогава прозвучаха малко необичайно за нас, но след 20 – 30 години тази ситуация се получи и при нас.

Спомням си и за някои неприятни случаи на приемните изпити. Времената бяха такива, че освен изпитите и проверките, специалните служби и политическите органи проверяваха произхода и „благонадеждността“ на родителите и на самите кандидати. Такива проверки се правеха и в самите военни окръжия и още там на някои кандидати не се приемаха документите. Но в училищата тези проверки бяха още по-строги.

Недопускането да ги наречем „по политически причини“ на даден кандидат, който може да се класира, се правеше като правило, като се използваша медицинските прегледи и проверка на психо-физиологическото състояние на кандидата.

Спомням си, че синът на мой съвипускник и приятел, завършил математическата гимназия във Варна и получил високи оценки на изпитите, не можеше да бъде приет по „здравословни причини“, имал някакво заболяване на сърцето. Момчето беше активен спортист – плувец, и досега не бил имал никакви здравословни проблеми. Баща му беше офицер. Той не можеше да повярва

на това и предизвика да се направи медицински преглед във Военно медицинската академия в София от Главния кардиолог на Българската армия. След този преглед се оказа, че момчето е напълно здрав и той беше приет и завърши училището по специалност „Корабоводене“ за гражданския флот, за която кандидатстваше. Аз не знам дали официално беше съобщено на баща му защо се е получило това „недоразумение“. Но мисля, че сега мога да кажа каква е била причината. Ивайло, така се казваше момчето, беше доста будно и активно. С приятелите си се интересували от различни старинни оръжия и отнякъде „намерили“ в някаква маза пистолет. Това става известно на Милицията и е било записано в характеристиката му. Не искам да коментирам случая, но той е показателен за обстановката през онези години.

Другият случай, за който ще разкажа, за мен е още по-куриозен.

След излизане на резултатите от конкурсните изпити едно момче от Велико Търново е класирано, доколкото помня в специалност „Корабоводене“ за ВМС, на едно от първите места. Оказва се, че по мнение на специалните служби той не трябва да се приеме. Били получили някаква допълнителна информация за произхода на майка му. Баща му и майка му се запознали като студенти в София. Баща му е от Велико Търново, а майка му от Странджанския край. В характеристиката на момчето било подчертано с червено, че дядо му по бащина линия е бил активен борец против фашизма, а със синьо, че дядо му по майчина линия е бил неблагоприятен. Специалните служби събират допълнителна информация за „неблагонадеждния дядо“ и преценяват, че внукът не може да бъде приет във Военноморско училище. Аз не знам каква е била тази допълнителна информация, но съм свидетел, че на заместник-началника кап. I ранг Пенков беше разпоредено да проведе разговор с бащата на момчето и да му обясни защо не може да бъде прието. Спомням си, че капитан Пенков изпитваше голямо неудобство от предстоящия разговор с бащата.

За мен и тогава, и сега това е абсолютно несправедливо спрямо едно шестнадесетгодишно момче да носи отговорност за каквито и да е дела на един от дядовците си.

Ще разкажа и за още едно нещо, свързано с приемането в Морско училище през онези години. Сред някои среди битуваше мнението, че във военните училища, в това число и в Морско училище, се приемат някои младежи, така да се каже по заповед, без да са класирани по правилата. Някои си представяха, че Началникът на училището може да реши да се приемат и такива, които не са класирани.

Мога да заявя, доколкото близо 15 години съм участвал непосредствено в организацията и провеждането на приемните изпити, в контрола при оценяване на писмените работи, в контрола на обработката на данните и класирането с компютър, а също така и в заседанията на Приемната комисия, възглавявана от Началника на училището, че не съм бил свидетел на такива нарушения. Ще спомена за два случая, в които бяха приети младежи извън определените бройки.

И двата случая бяха, когато Началник на училището беше контраадмирал Емил Станчев.

Точните години не помня, но това според мен не е важно.

В първия случай става въпрос за един младеж, останал от малък кръгъл сирак и отгледан от баба си и дядо си. Когато кандидатстваше, беше войник. Балът му съвсем малко не достигна да се класира.

Накрая, след като бяха попълнени всички места, адмирал Станчев предложи на приемната комисия, имайки предвид социалното положение на момчето, да бъде приет допълнително. В протокола на комисията беше изрично записано това решение, което по-късно беше утвърдено. Предполагам, че Началникът на училището предварително е съгласувал това предложение със съответните началници. Не си спомням в каква специалност беше приет младежът, но помня, че той завърши успешно училището.

Вторият случай беше по-различен.

На сина на видна личност от властта на Варна не достигаше балът за класиране. Не съм в течение на това какъв натиск и от кого е оказван на Началника на училището да бъде приет младежът, но като познавах адмирал Станчев, мисля, че той е отстоявал принципите си. В резултат на което тези лица издействат от ръководството на „Воден транспорт“ да се увеличи бройката за приемане по специалност „Корабоводене“ за БМФ с един човек и да бъде приет въпросният син. Получено беше официално писмо от съответните органи и младежът беше приет. Младежът, макар и трудно, завърши училището.

Двата случая са свършено различни, но те не са оцетили другите кандидати, тъй като са приети извън предварително определените и заповядани бройки. Те обаче показват каква беше обществената среда в онези години. Показателни за тази среда са и други начини за приемане във висшите училища.

Става дума за приемането, както се казваше, „с предимство“. През един период от време не само в гражданските висши училища, но и във военните имаше приемане с предимство по различни показатели. Струва ми се, че когато беше въведен такъв начин на приемане, предимството беше за децата на така наречените активни борци против фашизма. Във всички специалности се определяше някакъв процент за такива кандидати, които, ако не са приети по общия ред, се състезават помежду си за отделените бройки. Такова предимство в гражданските висши училища, доколкото помня, по едно време беше въведено за кандидатите, българските граждани с турско самосъзнание от определени райони в страната и за определени специалности.

Във военните училища по-късно беше въведено предимство при приемане синовете на офицери и сержанти от Българската армия.

Моите синове бяха приети и завършиха Морско училище, първият по специалност „Морски свръзки“, а вторият по „Радиолокация“. Първият беше приет по предимството за синове на офицери, а вторият по общия ред.

Процентите за приемане с предимства не бяха големи, но това безспорно нарушаваше справедливостта спрямо останалите кандидати и изобщо справедливостта в обществото. Тези предимства бяха премахнати през 1987 г. Съгласен съм с мнението, че всякакви привилегии в обществото, в това число и предимствата при приемане във висшите училища, оказват отрицателно морално влияние и ерозират обществото.